

Asia: VN/20253/2024

Lausuntopyyntö: Fossiilittoman jouston työryhmän loppuraportti

Lausunnonantajan lausunto

Voitte kirjoittaa lausuntonne alla olevaan tekstikenttään

Suomen Yrittäjät kiittää mahdollisuudesta antaa lausunto fossiilittoman jouston työryhmän loppuraportista. Työ- ja elinkeinoministeriö asetti vuonna 2024 työryhmän laatimaan ehdotuksen EU:n sähkömarkkina-asetuksen mukaisen fossiilittoman jouston tukimekanismin luomiseksi. Työryhmän työn tavoitteena on esittää tukimekanismia säästä riippumattomalle tuotanto-, varastointi- tai kulutusjoustokapasiteetille.

Työryhmä arvioi loppuraportissaan, että lisääntyvästä uusiutuvan energian tuotannosta johtuviin nopeasti vaihtelevan sähköntuotannon haasteisiin vastaamiseksi tarvitaan sähkön joustavaa kysyntää ja tarjontaa sekä erilaisia energiavarastoja. Työryhmä ehdottaa tarjouskilpailuun perustuvaa investointitukea, jota voisi saada mikä tahansa riittävän nopeasti käynnistettävissä oleva fossiiliton sähköntuotanto. Tukea voitaisiin myöntää niin uusiin investointeihin kuin nykyisten laitosten käyttöikien pidentämiseenkin. Joustavia ja fossiilittomia tuotantomuotoja ovat esimerkiksi erilaiset tavat hyödyntää synteettisiä- ja biokaasuja.

Fossiilittoman jouston tukimekanismin ensisijaisena tavoitteena tulee olla sähkön riittävyyden varmistaminen harvinaisissa poikkeustilanteissa. Raportissa ehdotetun investointituen vaikutuksia sähkömarkkinoihin ja alan investointiympäristöön ei ole arvioitu.

Ennen mahdollisia jatkotoimia on toteutettava perusteellinen ja eri vaihtoehdot kattava vaikutusarvio, joka tarkastelee tukimekanismien tarpeellisuutta, kustannustehokkuutta ja markkinavaikutuksia. Ehdotetun tukimekanismin lisäksi olisi tärkeää tarkastella nykyistä kattavammin myös kysyntäjoustoa, varastointiratkaisuja ja hajautettua tuotantoa.

Kustannustehokkain ja markkinoita vähiten vääristävä ratkaisu löytyy kysyntäjoustop ja varastointikapasiteetin vahvistamisesta. Hintasignaaliin puuttuminen voi heikentää markkinaehtoisten investointien edellytyksiä eli jarruttaa hintavaihteluita tasaavien jousto- ja varastointiratkaisujen syntymistä. Kysyntäjousto sisältyy raportissa tuettavien teknologioiden joukkoon, mutta sitä ei tarkastella ensisijaisena keinona tehovajeen ratkaisemiseksi.

Tarjouskilpailun järjestämisen yhteydessä kannattaa pyrkiä mahdollisimman teknologianeutraaliin malliin eikä soveltuviksi katsottuja tai ulkopuolelle rajattuja teknologioita tule nimetä etukäteen. Tukimallin avoimuus tukee pk-yritysten osallistumismahdollisuuksia sähköjärjestelmän kehittämiseen ja toimitusvarmuuden vahvistamiseen.

1. Keskeiset huomiot

Riittävän jousto- ja tuotantokapasiteetin varmistaminen on tärkeää, jotta Suomessa pystytään vastaamaan mahdollisiin sähkön riittävyysaasteisiin. Investoinnit uuteen kulutus- ja varastointijoustoparasiteettiin ovat tarpeellisia toimitusvarmuuden varmistamiseksi niissä harvinaisissa tilanteissa, joissa sähkön riittävyys on uhattuna. Varsinaiset tukitoimet voivat olla tarpeellisia, jos markkinat eivät tuottaisi tarvittavaa kapasiteettia. Tällöin toimet pitää valita niin, että ne ovat mahdollisimman kustannustehokkaita ja niiden markkinoita vääristävä vaikutus on mahdollisimman pieni.

Työryhmä ehdottaa tuen tyyppiä tarjouskilpailulla toteutettavaa investointitukea (€/MW) sekä uusille investoinneille että tehonkorotuksille ja käyttöiän pidennyksille. Hankinnan kohteena olisi pitkän aikavälin joustoon (useita päiviä) kykenevä kapasiteetti. Tarjouskilpailuun voisi lähtökohtaisesti osallistua mikä tahansa sähköntuotanto-, kulutusjousto- tai varastointikapasiteetti.

Tarvittavan tuen määrän arvioiminen etukäteen on haastavaa, koska toteutuneen tuen määrän määrittäisi tarjouskilpailu. Työryhmän karkean arvion mukaan uutta tuettavaa kapasiteettia pitäisi rakentaa noin 800 megawattia, jos sähkönkulutus kasvaa Fingridin ennusteen mukaisesti. Työryhmän arvion mukaan kokonaiskustannusten suuruusluokka olisi siten satoja miljoonia euroja.

Aikataulusyistä raportissa ei ole arvioitu ehdotetun investointituen vaikutuksia sähkömarkkinoihin ja alan investointiympäristöön. Ehdotetun tukimekanismin lisäksi olisi tärkeää tarkastella nykyistä kattavammin myös kysyntäjoustopa, varastointiratkaisuja ja hajautettua tuotantoa.

1.1 Kysyntäjoustop ja varastointikapasiteetti: kustannustehokkain ja markkinoita vähiten vääristävä ratkaisu

Julkisen talouden näkökulmasta mahdollisten tukitoimien tulee kohdistua ensisijaisesti ratkaisuihin, jotka ovat kustannustehokkaita ja mahdollisimman vähän markkinoita vääristäviä. Tällaisina voidaan pitää kysyntäjoustoa ja varastointikapasiteettia, jotka ovat olennainen osa hyvin toimivaa sähköjärjestelmää ja -markkinaa.

Toisin kuin tuettu tuotanto, joka voi vääristää markkinoiden toimintaa, kulutusjousto ja varastointiratkaisut vastaavat luontevasti ja teknologianeutraalisti sähköjärjestelmän tarpeisiin. Lisäksi ne ovat kustannustehokkaampia ja aiheuttavat vähemmän luontohaittoja kuin esimerkiksi biopolttoaineisiin perustuvat tuotantomuodot.

Myös Suomessa tuotetuilla hiilineutraaleilla sähköpolttoaineilla toimivat voimalat voivat olla osa kokonaisratkaisua. Tehovajeen riskiä voidaan lisäksi pienentää vahvistamalla rajat ylittäviä sähkönsiirtoyhteyksiä, mikä samalla tasoittaa myös sähkön hintapiikkejä.

Hintasignaaliin puuttuminen voi heikentää markkinaehtoisten investointien edellytyksiä eli jarruttaa hintavaihteluita tasaavien jousto- ja varastointiratkaisujen syntymistä. Mikäli tuettava kapasiteetti syrjäyttää vastaavan määrän olemassa olevaa kapasiteettia, olisi investointituki tehotonta julkisten verojen käyttöä.

1.2 Tukimekanismien markkinavaikutuksia ei ole selvitetty riittävästi

On valitettavaa, että tukimekanismien markkinavaikutuksia ei ole selvitetty riittävästi, sillä niillä voi olla merkittäviä markkinaa vääristäviä vaikutuksia. Työryhmä ei kiireellisen aikataulun vuoksi arvioinut tukimekanismin vaikutuksia markkinaehtoisesti toteutettaviin investointeihin ja olemassa olevan tuotantokapasiteetin toimintaedellytyksiin. Ehdotetusta tukimekanismista ja sen vaihtoehtoista on tehtävä kattava vaikutusarviointi ennen esityksen mahdollista jatkovalmistelua.

Suomen Yrittäjät kannattaa työryhmän loppuraportissa esitettyä linjausta, jonka mukaan tarjouskilpailun järjestämisen yhteydessä kannattaa pyrkiä mahdollisimman teknologianeutraaliin malliin eikä soveltuviksi katsottuja teknologioita tule nimetä etukäteen. Näin jätetään tilaa markkinaehtoisuudelle, ja tarjouskilpailuun voi lähtökohtaisesti osallistua kaikki fossiilittomat kulutusjousto-, varastointi- ja sähköntuotantomuodot.

Tukimallin avoimuus tukee pk-sektorin osallistumismahdollisuuksia sähköjärjestelmän kehittämiseen ja toimitusvarmuuden vahvistamiseen. Moni pk-yritys hyödyntää kysyntäjoustoa ja esimerkiksi lämpöpumpputeknologiaa osana omia energiatehokkuusratkaisujaan. Potentiaalia osallistua sähköjärjestelmän joustoon on huomattavasti laajemminkin, mutta investointien toteutuminen edellyttää ennustettavaa ja teknologianeutraalia ohjausympäristöä.

Tuotantomuotokohtaiset rajoitukset tai kannustimet voivat johtaa markkinavääristymiin ja lisätä investointiympäristön epävarmuutta. Samoilla periaatteilla myöskään sähkökattiloita tai lämpöpumppuja ei tule rajata tukimallin ulkopuolelle, vaikka niihin investoitaisiin osin markkinaehtoisesti. Myös näillä teknologioilla on merkittävä rooli sähköjärjestelmän joustossa ja toimitusvarmuudessa.

Työryhmä ei ollut kaikista fossiilitonta joustoa koskevista seikoista yksimielinen, ja näitä kohtia tulee työstää jatkovalmistelussa. Työryhmällä ei myöskään ollut mahdollisuutta perusteellisesti arvioida ehdotusten valtiontukivaikutuksia tai -sopivuutta. Valtiontukisääntöihin liittyviä kysymyksiä on selvitettävä mahdollisessa jatkovalmistelussa sekä Euroopan komission kanssa käytävissä valtiontukikeskusteluissa.

Fingrid piti työryhmän loppuraporttiin jättämässään eriävässä mielipiteessä ongelmallisena, että hankittavalle kapasiteetille ei ole asetettu velvoitetta sähköntoimitukseen ympärivuotisesti ja vaatimusta nopeasta aktivoitumisajasta. Työryhmän esityksen mukainen joustokapasiteetti ei siis välttämättä ole käytössä esimerkiksi siirtokeskeytyksistä tai ennustevirheistä johtuvissa niukkuustilanteissa talvikauden ulkopuolella. Erilaisia sähköjärjestelmän kannalta haastavia joustotarpeita voi esiintyä kaikkina vuodenaikoina ja myös äkillisesti. Siten olisi tarkoituksenmukaista, että valtion tuella hankittava joustokapasiteetti kykenisi vastaamaan erilaisiin sähköjärjestelmän joustohaasteisiin kaikkina vuodenaikoina.

2. Muita huomioita

Fossiilittoman jouston tukimekanismin ensisijaisena tavoitteena tulee olla sähkön riittävyyden varmistaminen harvinaisissa poikkeustilanteissa. Ennen mahdollisia jatkotoimia on toteutettava kattava ja huolellinen arviointi ehdotetun tukimekanismin ja sen vaihtoehtojen tarpeellisuudesta ja vaikutuksista.

Edullinen, puhdas ja toimitusvarma sähkö on Suomen keskeinen kilpailuetu ja yksi ratkaisevista tekijöistä yhteiskuntaa hyödyttävien investointien houkuttelussa. Puhdas ja edullinen energia sekä sen mahdollistamat investoinnit ovat kriittisen tärkeitä myös teollisuuden arvoketjuissa toimiville pienille ja keskisuurille yrityksille.

Hallitusohjelmassa tavoitteeksi on asetettu sähkön tuotannon kaksinkertaistaminen, ja sen mahdollistamiseksi esitetään luvituksen sujuvoittamista. Tärkeintä on varmistaa, että Suomessa on tehokkaasti toimivat markkinat ja ennustettava toimintaympäristö.

Sähkömarkkinoiden nykyisellään pääosin hyvin toimivaa markkinaehtoista hinnanmuodostusta ei tule häiritä. Toimivalla markkinalla hintasignaalit kannustavat sähkönkäyttäjiä kulutusjoustoan ja sitä lisääviin investointeihin. Kulutusjousto tasapainottaa sähkömarkkinoita ja vähentää kustannustehokkaasti hintavaihteluita. Pk-yritykset ja muut kuluttajat hyötyvät halvemmista keskihinnista, ja automaation avulla kulutuksen ajoittaminen voidaan toteuttaa tehokkaasti ja vaivattomasti.

Suomessa on Euroopan kolmanneksi matalin sähkön keskihinta Ruotsin ja Norjan jälkeen. Puhtaan sähkön tuotantoon, kulutusjoustoan ja energian varastointiratkaisuihin tehdään jo markkinaehtoisia investointeja hintasignaalin kannustamana. Lisää joustoa saadaan uusista siirtoyhteyksistä Pohjois-Ruotsiin. Hintavaihteluiden varalta sähkömarkkinoilta löytyy kiinteähintaisia sopimuksia, joilla toimijat pystyvät halutessaan suojaamaan itsensä hintapiikeiltä.

Markkinoita tehostamalla, kustannustehotonta sääntelyä purkamalla ja haitallisia ohjauskeinoja välttämällä Suomen edulliseen sähkөөn perustuva kilpailuetu voidaan säilyttää ja sitä voidaan vahvistaa entisestään.

Kunnioitavasti

Suomen Yrittäjät

Roope Ohlsbom

ekonomisti

Ohlsbom Roope
Suomen Yrittäjät